

de banderes religioses, els greuges han ressorgit sota diverses formes. No n'hi ha cap que siga fàcil de comprendre per a Occident.

De tots, el que crida més l'atenció és el terrorisme –sobretot el terrorisme islamista. Els estats en són certament actors: potser l'Iran no declara obertament la guerra religiosa, però va donar suport, ben cofoi, a Hezbol·là al Líban i a Hamàs a Palestina. I aleshores, ni Hamàs ni Hezbol·là no són una organització purament sectària. Com l'IRA a Irlanda, tots dos tenen objectius polític-territorials.

La majoria de les principals organitzacions terroristes jihadistes tenen una estructura de baix cap a dalt. Bin Laden no dubtaria a controlar un altre estat (com ho féu una volta amb l'Afganistan). Però la seua organització ha estat capaç d'organitzar atemptats i reclutar voluntaris sense l'ajuda de cap govern.

La segona manera com la religió s'obre camí en la política és la violència intracomunitària. De nou, unes altres forces hi entren en joc, com el tribalisme a Nigèria o el nacionalisme a l'Índia. Però la religió destil·la la brutalitat subjacent. La violència sectària ha estat responsable de la majoria de matances a l'Iraq després de la guerra. Vora 68.000 singalesos han mort des del 1983. Conflictes menors, com ara el que hi ha entre catòlics i protestants a Chiapas, es recuen ocasionalment. Les parts exteriors al conflicte poden fer-hi un paper posant més llenya al foc (i venent armes), tal com ho ha fet l'Iran a l'Iraq i Síria al Líban. Però la majoria d'aquestes lluites s'han de llegir en clau local i en un marc de represàlies. La flama de la violència sovint l'encén la llampurna d'esdeveniments com ara marxes, festes o eleccions.

Tercer, hi ha la repressió d'estat, on la religió és bé l'objectiu, bé el motiu. Al món musulmà, la repressió sovint la duen a terme teocràcies (com l'Iran o l'Aràbia Saudita), contra impius com ara adúlter, heretges i homosexuals. Però també passa a l'inrevés, amb estats laics (Síria, Egipte i la majoria del Nord d'Àfrica) que discriminin els dissidents religiosos. En l'exemple més estrany, la Xina va prohibir recentment als monjos budistes del Tibet

que es reencarnaren sense permís del govern. El departament d'afers religiosos va explicar que això era “una acció important per a institucionalitzar la gestió de la reencarnació”. L'objecte real és d'evitar que el dalai-lama, el líder espiritual del Tibet a l'exili, siga succeït per algú de fora de la Xina.

Així i tot, la principal manera com la religió s'ha expressat arreu del món ha estat més pacífica: l'urna. Els devots bé han format partits religiosos (com ara el BJP a l'Índia) o n'han convertit de laics en formacions més conformes a la fe (com ara el Partit Republicà dels Estats Units). En llocs on la religió era mal vista per l'estat, com ara Mèxic o Turquia, una major llibertat ha permès als fidels de formar partits, com ara el catòlic PAN o l'islamista AK.

Però no es dona tan sols el cas que la democràcia ajude la religió. Timothy Shah, del Consell de Relacions Exteriors, assegura que també pot passar el cas contrari. Segons els seus càlculs, més de trenta dels quasi vuitanta països que van esdevenir més lliures entre el 1972 i el 2000 degueren part de la millora a la religió. De vegades, esglésies establertes van ajudar a assolir la democràcia (per exemple, l'Església Catòlica a Polònia), però més sovint fou la pressió de les bases: els religiosos moltes vegades cerquen un grau més alt de llibertat (ni que només siga per a professar la seua fe).

Tot això significa que, per fortuna, les modernes guerres de religió no són tan violentes ni devoradores com les predecessores; però també que fer front a la política religiosa resulta més difícil que no pas abans. Ara les guerres de religió són globals (d'això, en parlem més endavant, en aquest reportatge).

Això complica enormement la política exterior. Per ventura els Estats Units s'haurien de centrar en el petit nombre d'exaltats musulmans armats, o en els milions que han votat per partits islamistes a Egipte, el Pakistan, Turquia, Algèria i Palestina? Si la majoria de fanàtics religiosos s'inclinaren per la conquesta i el terror més que no pas per la democràcia, les seues causes serien més fàcils de desacreditar. I si la religió fóra l'única causa dels conflictes, seria fàcil de discernir “per què ens odien”.

Ponts per al diàleg

El país més religiós del món encara combat els seus dimonis

Veient-lo, Praveen Togadia és el tipus d'indi del qual Jawaharlal Nehru hauria estat orgullós. Urbà i sofisticat, oncòleg de professió i amb més de 10.000 operacions al currículum. És de Gujarat, un dels estats indis més avançats, actualment governat per un amic seu, Narendra Modi, el més acèrrim defensor del lliure mercat entre els líders estatals.

Però Togadia és també secretari general internacional d'una cosa que Nehru hauria detestat –la Vishwa Hindu Parishad (VHP), un dels tres principals òrgans del moviment Hindutva ('hinduïtat'). Togadia va decantar-se de la medicina a la política quan es va convèncer que l'hinduïsm, com el judaisme, era una fe perseguida, especialment per part dels musulmans. Ha fet un paper cabdal en la campanya per a reconstruir un temple a Ayodhya, ciutat bressol dels déus. El 1992, activistes hindús hi van enderrocar una mesquita construïda per un històric cabdill musulmà.

Per Togadia, la principal diferència radica en el fet que “nosaltres [els hindús] creiem en la coexistència pacífica; l'islam, no”. Però la seua definició de coexistència pacífica seria qüestionada pels 150 milions de musulmans de l'Índia, en particular els que viuen a Gujarat. L'estat encara recorda els avalots de 2002, que començaren en incendiar-se un tren que transportava activistes hindús que tornaven d'Ayodhya justament en passar per un barri musulmà. Els musulmans foren acusats de les desenes de morts; en el pogrom subsegüent van morir 2.000 persones.

A la capital de l'estat de Gujarat, Ahmedabad, molts musulmans viuen ara

Una dona hindú encén unes espelmes per celebrar el Diwall, el festival de la llum, que a l'Índia representa la victòria del bé sobre el mal.

reclosos en un gueto a l'est conegut per "el petit Pakistan". Aïxa, una vídua allotjada en un fosc complex de desplaçats, recorda com la seua família, seguint un mal consell, va decidir de refugiar-se a casa d'un capítost local, tan sols per veure com els seus veïns hindús tombaven la porta, "apunyalant, esquarterant i cremant-ho tot". En va quedar tan poc, del seu marit i d'una de les seues filles, que Aïxa va tenir problemes per a aconseguir-ne certificats de defunció. Molts dels assaltants duïen indumentària Hindutva –bandanes de color safrà, o els típics pantalons de color caqui que duen els participants als exercicis gím-nàstics matinals del moviment.

Ara el lloc és més pacífic. Farah, una advocada de classe mitjana forçada també a recloure's al petit Pakistan, titlla Togadia de fanàtic, però pensa que la majoria de musulmans s'han ensorrat:

"Són massa pobres i temorosos per a aconseguir res." Tot i que la reputació de Modi se n'ha vist afectada (li negaren un visat per visitar els Estats Units l'any 2005), enguany hauria de ser reelegit còmodament.

Aïxa i els seus amics temen que les eleccions siguen un pretext que desferme més violència. Però la guetització ha radicalitzat les dones al complex per desplaçats. Van més a la mesquita i parlen a favor d'Ossama Bin Laden. Aïxa, més ponderada, lloa també Saddam Hussein, el líder iraquí "màrtir de l'Islam", i desitja una mort horrible a Modi i als seus amics.

Una gàbia de grills. Togadia ha sobreviscut a diversos intents d'assassinat. Ara es concentra a intentar aturar els intents del (majoritàriament laic) partit del Congrés Nacional Indi (CNI) de

perforar un pont sant, suposadament construït per Ram, que uneix l'Índia i Sri Lanka. El CNI diu que el pont, que és majoritàriament submarí però visible des de l'aire, és en realitat un escull marí que impedeix la navegació. Fins ara, dues persones han mort arran de les manifestacions. Sonia Gandhi, líder del CNI, ja ha ordenat al seu partit que faça marxa enrere en la polèmica –però no abans que Modi es preguntara maliciosament què saben els italians de Ram (ja que Gandhi és catòlica i de nacionalitat italiana).

L'Índia d'avui és un tub d'assaig per a la política religiosa. Bressol de quatre grans religions (hinduisme, budisme, sikhisme i janaisme), l'Índia ha mantingut la seua tradició religiosa fins i tot en el camí cap a la modernitat. Fou fundada enmig del calvari d'un conflicte religiós –la partició entre l'Índia hindú i el Pakistan musulmà. I la religió informa tres conflictes polítics diferents: un d'exterior amb el Pakistan i la considerable minoria musulmana; i un debat esgarrador sobre la religió a la plaça pública.

L'Índia ha lliurat tres grans guerres amb el Pakistan (1947, 1965 i 1971) i una de menor el 1999. Les guerres no eren explícitament sobre religió, sinó sobre el territori en litigi del Caixmir i, el 1971, arran de la independència del Pakistan oriental –actualment Bangla Desh. Però la religió és cardinal per al Caixmir, car el Pakistan afirma que l'estat, majoritàriament musulmà, fou cedit il·legalment a l'Índia pel seu maharajà. I alguns al moviment Hindutva pensen que el crim territorial real és l'existència del Pakistan. Asseguren que l'hinduisme és la religió de l'Hindustan, és a dir, de tot el subcontinent. Els mapes a les seues d'Hindutva tenen el costum d'ometre la frontera amb el Pakistan.

Ara per ara, les relacions de l'Índia amb el Pakistan són relativament pacífiques, en part perquè el Pakistan no és un estat bel·licós. Però totes dues bandes disposen ara d'armes nuclears. I als hindús els anguixa constantment la quinta columna integrada pels musulmans indis. Un nacionalista hindú, Prafull Goradia, proposa d'obligar els musulmans indis a fer un jurament de lleialtat (tot i que preferiria que els musulmans de tota mena se n'anaren a Aràbia).

Uns monjos tibetans resen en una tenda, habilitada com a monestir budista itinerant, a la localitat de Yushu, a la província de Quinghal, a l'est de la Xina.

Pluralista, en principi. Potser, una relació incòmoda amb el Pakistan era inevitable; però el que hauria consternat Nehru és, sobretot, el paper destacat de la religió en la política interior. Els pares de la Constitució de l'Índia van intentar resoldre-ho de dues maneres. La primera fou respectar el pluralisme. La segona fou anar més enllà per oferir protecció a la minoria musulmana, generalment pobra.

Molts hindús afegirien que l'Índia va nàixer amb una tercera força a favor de la tolerància: l'hinduisme. Com a religió amb innumbrables déus i múltiples textos sagrats, no es presta a l'extremisme: no hi ha regles que hagen d'aplicar els governs.

Així doncs, com es va tòrcer la situació? Una resposta curta seria que molts hindús, com Togadia, en certa manera van arribar a percebre el *laïcisme* de l'Índia com un signe de favoritisme cap als musulmans –especialment per part del partit de Nehru, el Congrés Nacional Indi (que fins fa poc era el més votat entre els musulmans). Els musulmans poden viure d'acord amb les seues pròpies lleis familiars i gaudeixen de molta discriminació positiva, fins i tot d'ajudes econòmiques per a pelegrinar a la Meca. També hi hagué

un canvi en l'hinduisme: el corrent més místic, Vedanta, que predica la unitat de totes les religions, es trobà en dificultats davant del missatge més ferm de l'Hindutva. Així, els hindús Vedanta es van quedar al Congrés, mentre que els Hindutva es van passar al Bharatiya Janata Party (BJP).

La major part de l'Hindutva és dedicat oficialment al benestar social –especialment el Rashtriya Swayam-sevak Sangh (RSS), el màxim moviment de voluntariat del món. Cada dia, milions de membres de l'RSS es troben en 50.000 *shakhes* (o reunions) per a discutir el sentit de la vida i fer estiraments. Però l'Hindutva també té un missatge polític clar centrat en tres qüestions: una prohibició federal a l'escorxament de vacum; la introducció d'un *codi civil uniforme* (és a dir, un codi per a evitar una llei familiar específica per als musulmans); i reconstruir els temples hindús, especialment Ayodhya.

La política del moviment Hindutva ha resultat tan ridícula com depriment. El BJP, que va arribar al poder sis anys després de la destrucció de la mesquita d'Ayodhya, s'ha consolidat com el partit de les classes mitjanes amb aspiracions. L'RSS exerceix un

poder enorme a la dreta del ventall polític indi. També ha eixamplat els arguments, basant-se en termes no religiosos. Les vaques, per exemple, s'han de mantenir vives per la llet (en diuen la *revolució blanca*), no tan sols perquè són sagrades. Ara, el pont a Sri Lanka construït per Ram és essencial com a protecció contra els tsunamis.

Amb tot, l'Hindutva no ha aconseguit cap dels seus principals objectius. Tot i que la majoria d'estats de l'Índia prohibeixen l'escorxament de vaques, no hi ha una prohibició del govern central; el temple d'Ayodhya encara està per construir i el codi uniforme per aprovar. Molts nacionalistes hindús en culpen el BJP; però la veritat és que, no havent guanyat mai més del 26% de vots, ha hagut de confiar en socis de coalició que, com la majoria del país, no són tan militants. Quan hi pensen, molts hindús voldrien que es construïra un temple a Ayodhya. Però no tendeixen a pensar-hi, i la violència que ha desfermat el debat els espanta.

En les seues frustracions, sobretot, l'Hindutva s'assembla a la dreta religiosa nord-americana. El nombre creixent de seus de l'RSS a Delhi s'assemblen misteriosament al campus Focus on the Family, de Colorado Springs. Cap de les dues organitzacions no és obertament política: el lema de l'RSS és "Hindús Units, Índia Potent" i li absorbeix la majoria de l'energia el benestar social (igual que el Focus s'ocupa de la família). Però, com els cristians de Colorado, els hindús de l'RSS estan obsessionats amb la política –i se senten tan abandonats pel BJP com el Focus pels republicans.

D'una altra banda, el moviment Hindutva ha engegat una contrareacció. Els laics del Congrés Nacional Indi, que en privat admeten haver estat massa condescendents amb els musulmans, en públic defenen el laïcisme a capa i espasa. Els musulmans també estan en guàrdia. Un polític musulmà diu que tindria problemes si visitara un temple hindú. La minoria, afirma, sempre estarà insegura –especialment si aqueixa minoria va governar l'Índia en el passat. Preguntat sobre si la religió abandonarà mai la política índia, s'arronsa de muscles. "Aquest era el somni, però no va resultar com esperàvem."